

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XX. Hæreticorum libri prohibiti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

consentiant, sed mori mallent, quam Ecclesiae iudicio voluntarie contradicere, vel Ecclesiae definitionem voluntarie in dubium revocare. Isti proinde non agunt, sed patiuntur quamdam veluti dubitationem, seu potius tentationem contra fidem. Nec importunas eiusmodi tentationes, contra eas disputando, refellere debent, vel contrariis actibus repellere; sed contemnere, ne tentatio (ex adverso impugnata) menti amplius figatur, quae contemptu & neglectu citius evanescit.

265 Si tamen tentatio, animum pulsans, fidem etiam concutiat, & dubitationes veluti semivoluntarias, ob infirmi animi debilitatem, extorqueat; imitari debent eum qui Marci 9. dicebat: *Credo Domine, adjuva incredulitatem meam.* Exoratoque divino auxilio, remedium illud ipsis opportunum erit, quod Patres spirituales suggerunt, & cum illis Contentonus to. 4. dissert. 2. c. 2. coroll. 3. Vel enim de Catholica religione, in generali, dubium obrepit, vel de articulo aliquo in speciali. Si in generali, revocanda est in mentem praecleara motivorum credibilitatis harmonia, & protinus nubium omne diffugiet. Tam enim credibilia sunt, ut nihil humana fide tam credibile sit, quam motiva illa, omnique alia religio, nostrae contraria, omnibus credibilitatis motivis destituta, ridicula, fabulosaque merito censetur. Si dubium obrepit de aliquo articulo in speciali, hac ratiocinatione exufflandum est: Si Ecclesiae Catholicae credo ob tam praecleara signa credibilitatis, quae mihi persuadent ipsam esse veram Ecclesiam: illum ergo articulum in dubium revocare non possum: cum frustra verae Ecclesiae credat, qui aliquem articulum ab ipsa propositum in dubium revocat. Si enim Ecclesia vera est, infallibilis est, dicente Domino, quod portae inferi adversus eam praevaleant non possunt. Dicente etiam Apostolo, quod Ecclesia vera *columna est & firmamentum veritatis.* Quod ergo ipsa proponit credendum, revocare non licet in dubium.

CAPUT XIX.

Pena haereticorum.

266 Duplices sunt, temporales scilicet & spirituales. Utraque breviter recensero. Temporales sunt, 1^a. poena mortis. 2^a. confiscatio bonorum. 3^a. incapacitas ad publica officia obtinenda. 4^a. privatio jurisdictionis temporalis, & absolutio subditorum a debito fidelitatis ipsis promissae. Sic enim quoad poenam mortis, & confiscationis declaratur per varias leges Imperiales, & per varios Canones quoad reliquas.

267 Poenae spirituales sunt, 1^a. excommunicatio major, Suae Sanctitati per Bullam Coenae

Tom. II.

reservata. 2^a. privatio Ecclesiasticae sepulturae. 3^a. irregularitas. 4^a. privatio omnis jurisdictionis Ecclesiasticae. 5^a. inhabilitas ad omnia beneficia. 6^a. privatio omnium dignitatum, honorum, beneficiorum, & officiorum Ecclesiasticorum. 7^a. infamia juris. Omnes etiam poenae istae statuuntur in variis Canonibus, quos causa brevitas omitto. Sicut ab haeresi, sic a censuris & poenis istis solus Pontifex, & quibus ipse facultatem ad id concessit, absolvere possunt.

Facultatem quidem illam Gregorius XIII. 268 ad instantiam Philippi II. Regis Catholici, anno 1576. Episcopis Belgii concessit, etiam absolvendi ab haeresi manifestata, etiam post relapsum; sicut & facultatem absolvendi ab omnibus aliis casibus Papae reservatis, etiam in Bulla Coenae; ipsis quoque concessit, quod eandem facultatem cuicumque idoneo Sacerdoti delegare possent, donec (inquit Pontifex) ac quousque Germania inferior in pristina Regis Philippi obedientia plenarie restituta esset, uti videre est in Bulla nuper subinde.

Sed quaeritur num facultas illa etiamnum 269 duret, cum Rex Catholicus cesserit juri quod habebat in provinciis haereticas? Affirmant nonnulli, tum quia clausula illa *donec*, &c. necdum impleta est, cum Germania inferior necdum plenarie sit sub potestate Regis Catholici. Tum quia ratio dictae concessionis adhuc perseverat: siquidem facultas illa concessa fuit, ob frequentiam vicinorum haereticorum in Belgio Catholico, quae tantum hodie major est, quantum major, & liberior communicatio haereticorum cum Catholicis, a quibus plerique in dies ad fidem reducuntur.

Alii tamen non sine fundamento negant. 270 Cum cessare videatur finis istius concessionis. Et ideo ad tollendum omne dubium, Episcopi Belgii in litteris suae confirmationis, dictam facultatem a Sede Apostolica accipere solent, vel etiam specialiter obtinere. Quae ipsis etiam, ex rationabiliter praesumpta Pontificis voluntate, per accedens competit, in casu moralis impossibilitatis adeundi Pontificem, ratione sexus, paupertatis, infirmitatis, &c.

CAPUT XX.

Haereticorum libri prohibiti.

Sed & in poenam, confusionemque haereticorum, sicut & ad impediendum nocuum 271 mentum fidelium, libri haereticorum haesim continentes, vel de religione tractantes, legi, imprimi, retineri prohibentur sub poena excommunicationis, Pontifici reservatae in Bulla Coenae. Libri (inquam) haereticorum. Neque enim prohibiti sunt libri Ethnicorum, Mahumetanorum, Judaeorum, &c. Possuntque Episcopi Belgii, prohibi-

R

tionem illam non obstante, libros hæreticorum legere, utpote hæreticæ pravitatis Inquisitores ex officio, ubi Inquisitionis officium non est institutum, prout in Belgio.

272 Sixtus quoque V. in Bulla *cæli & terra* 7. sub excommunicatione latæ sententiæ, Pape reservatâ, prohibet libros Astrologiæ judiciariæ, id est divinationis futurorum, ab humana libertate dependentium, præcipiens ut contra scienter legentes, aut retinentes libros & scripta hujusmodi, Inquisitores procedant.

273 Præterea Clemens VIII. in Indice librorum prohibitorum, sub eadem excommunicatione, non tamen reservatâ, prohibet legere, vel retinere quoscumque libros Hæretiarcharum, licet de religione non tractent. Aliorum verò hæreticorum libros, qui de religione non tractant, regula 2^a. Indicis permittit legi, & retineri à Theologis, dummodò jussu Episcoporum, vel Inquisitorum examinati, & probati fuerint; prohibentur tamen usquedum taliter examinati fuerint, & approbati. Contra quam prohibitionem faciens, incidit in excommunicationem non reservatam, latam in regula 10^a. Indicis; ubi etiam excommunicantur legentes; vel retinentes scripta cujuscumque Authoris, prohibita ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem. Legens verò libros prohibitos aliam ob causam, quam ob hæresim, vel suspicionem falsi dogmatis, peccat quidem mortaliter, sed non est excommunicatus, ut ex eadem regula 10^a. ostendit Sylvius.

274 Cæterum licet Clemens VIII. sub excommunicatione non reservata, prohibuerit libros Authorum de hæresi suspectorum, Magorum, & Catholicorum expurgatione indigentes, ob admixtionem falsorum dogmatum, donec autoritate Episcoporum, vel Inquisitorum expurgentur. Hos tamen libros Layman dicit non esse prohibitos, antequam in Indicem specialiter relati sint. Et addit, Romanum Indicem, quoad prohibitionem librorum secundæ classis, in Germania receptum non esse. Quare attendi debet, quousque prohibitiones illæ usu receptæ sint in Provinciis. Libros certè Caroli Molinæ, de jure & justitia tractantes, tametsi usque ad eò prohibitos in Bulla Cœnæ, ut à Romanis Pontificibus specialiter excipi soleant, dum libros prohibitos legendi facultatem concedunt; nihilominus omnes passim Juriste in Belgio retinent ac legunt. An licitè? Bertrandus Loth in tractatu suo de casibus Belgicis affirmat. Ego aliis judicium relinquo.

275 De antedictis Catholicorum libris prohibitis, donec expurgentur, Marchantius, & Diana p. 11. tr. 8. resol. 62. docuerunt retineri posse, usquedum corrigantur, dummodò non legantur. Hoc tamen nec asseri potest, nec practicari: cum propositio ista, *Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri,*

usquedum, adhibita diligentia corrigantur, damnata sit ab Alexandro VII.

Nec à retentionis pœna excusatur, qui non intelligit librum, quem retinet: quia ejuſdem retinet, cum periculo saltem aliorum. Sylvius 2. 2. q. 11. a. 3. conclus. 6. idem censet de lectione libri scripti eo idiomate, quod legens non intelligit. Quia prohibitio non solum est ad vitandum periculum, sed & ad hæreses detestationem. Quia tamen lectio ejusmodi solum est materialis, non formalis, oppositum probabiliter tenent Suarez, & alii, dummodò non legat coram aliis idioma intelligentibus. Qui tamen auscultando lectionem prohibitam, non incidunt in excommunicationem. Quia, auscultare, non est legere. Si quis tamen jubeat famulum sibi librum hæreticum prælegere, censuram incurrit: quia per famulum legit. Et quod per alium facimus, per nos facere censetur, regulâ 72. juris in 6°. Ita Azorius, Reginaldus, Sayrus, contra Tamburinum, Bonacinam, & quosdam alios.

An verò censuram incurrat qui, pro determinato tempore, facultatem habens retinendi, eo elapso, retinet, quia licentiæ prorogationem expectat? Franciscus Verde affirmat. Delbene negat, cumque ipso Lumbierus noster, non sine probabilitate, si dubium non sit prorogationem intra modicum tempus obtinendam. Pro tam modico namque intervallo tacita videtur adesse licentia.

Quæritur etiam, an censuram incurrat P. 277. qui legit librum Authoris Catholici, in quo de verbo ad verbum referuntur errores hæreticorum, cum argumentis suis, prout sunt in eorum libris? 2°. qui legit librum Authoris Catholici, in quo addita sunt Scholia Authoris hæretici? 3°. qui legit manuscriptum Authoris hæretici? 4°. qui legit brevem scripturam ejusdem, orationem, concionem, disputationem, vel epistolam typis mandatam de religione tractantem? 5°. qui solum libri proœmium, vel epistolam dedicatariam legit? 6°. qui solum aliquot lineas libri hæretici legit?

Ad 1. respondeo negativè cum Navarro in Manuali c. 27. n. 56. & Doctoribus communiter. Quia talis liber non est Authoris hæretici.

Ad 2. respondeo affirmativè, si Scholia illa de religione tractent, eaque legantur. Quia totum illud volumen duos continet libros, quorum alter est Authoris hæretici, de religione tractans, adeoque prohibitus per Bullam Cœnæ. Ita P. Oxea disput. 5. de virtutibus Theol. sect. 7. n. 99. contra Navarrum, & Sylvium, aientes, talem non incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ, sed aliam non reservatam; eò quòd ex regula Indicis 4^a. & 8^a. constet, annotationes, seu Scholia ejusmodi debere ex-

- pungi, priusquam tales libri permittantur. Sed per hoc non enervatur, quod talis faciat contra prohibitionem Bulla Coenae, *Excommunicamus quoscumque... hereticorum libros... de religione tractantes... scienter legentes, &c.*
- 280 Ad 3. respondeo affirmativè, cum communi, contra Tamburinum. Quia per libros prohibitos intelliguntur tam manuscripti, quam impressi. Neque enim soli impressi veniunt nomine librorum; & Pontifices in prohibitionibus suis modò utuntur nomine librorum, modò scriptorum, ut videre est in regulis Indicis. Denique ratio prohibitionis, periculum utique lectionis; æquè locum habet in manuscriptis, quam impressis.
- 281 Ad 4. respondeo affirmativè cum Suarez disput. 20. de fid. sect. 2. n. 10. contra Sanchez, Bonacinam, & Palaum. Tum quia majus plerùmque periculum continent, quam liber grandior. Tum quia ipsæ etiam theses, stylo Romanæ Curiae, hic veniunt nomine libri, seu libelli, ut constat ex numero prohibitionum quarundam thesium Lovaniensium, quæ libelli vocantur, id est parvi libri, tamen usus in Belgio, Germania, Gallia, &c. obtinuerit, quod libelli isti, seu theses sine approbatione imprimi possint. Sed & usû SS. Patrum epistola subinde vocatur liber. Scriptum namque D. Cypriani de zelo, & livore, Hieronymus librum appellat, & Augustinus epistolam.
- 282 Ad 5. respondeo affirmativè cum Sanchez l. 2. Decal. c. 10. n. 30. Vgolino, & aliis passim, nisi materiae levitas excuset. Quia prohibito libro, quælibet pars ipsius prohibita centetur.
- 283 Ad 6. similiter respondeo affirmativè, nisi materia sit levis. Si enim materiae levitas non excuset à mortali peccato, nec excusat à censura. An verò detur hic materiae levitas excusans à mortali peccato? sententia communior affirmat, quia non apparet peculiaris ratio, cur hic minus detur, quam in aliis materiis. Oxea negat, peculiarem assignans rationem, quia ex una parte, ratio communissima prohibitionis librorum hæreticorum, est ob periculum subversionis, à quo nullus, nisi stultus, & superbus se alienum præsumit in materia tam lubrica, in qua Ecclesia ne ipsis quidem Episcopis, & Cardinalibus fidei, sed eorum lectionem omnibus generaliter prohibet. Ex alia parte, quando aliquis aperit librum ejusmodi ad legendum, per Ecclesiae prohibitionem admonitus de periculo, ignorat qua in pagina & in qua periodo, respectu sui, lateat istud periculum. Illud ergo in qualibet parte libri rationabiliter timere debet; cum lectio vel unius lineæ grave periculum generare possit; eò quod in una linea contineri possit antecedens, plurimas inferens consequentias perniciosissimas, quæ tentationem gravissimam, & in-

Tom. II.

de grave periculum excitare possunt. Justissimè proinde Ecclesia potuit lectionem cuiuscumque partis talis libri, sive entitativè magnam, sive parvam, sub eadem censura graviter inhibere; idque fecisse censenda est, dum lectionem indistinctè prohibuit, ob rationem, quæ lectionem quamcumque graviter prohiberi exegit. Difficiliter proinde hic assignatur pars materialiter levis, quæ non sit formaliter gravis.

Difficiliter quoque admittenda hic materia 284 levitate, materia illa designabitur, deque differentibus circa eam Authorum sententiis iudicium feretur. Dum enim Suarez pro materiae parvitate designat duas vel tres lineas. Sayrus decem lineas. Azorius unum, vel alterum versiculum. Arriaga unum parvum folium. Sanchez unum magnum folium, seu paginam libri in folio: attentis præmissis, non pro ratione, sed pro arbitrio, sic statuunt: cum plerùmque in tribus vel quatuor lineis, plures hæreses contineantur, vel certè perniciosius antecedens aliquod, quam alias in grandiori pagina. Dumque Fagundez dicit, legentem minus quam magnum folium, non censeri legere librum hæretici, ratio ista ducit in præcipitium: cum inde consequens esset, dici posse (cum Chroufers) materiam parvam hic esse eam libri partem, quæ per se sumpta verè censeri non possit nomine libri. Quam opinionem Doctores merito rejiciunt, ut nimis laxam.

Hæretici verò aliam hinc contentionem 285 excitant, dicentes, Pontificem Romanum justè prohibere non potuisse libros ipsorum. Cum Ecclesia Deum imitari debeat, qui reliquit hominem in manu consilii sui, ut quod vult, faciat, & quos vult, libros legat. Interna quippe Dei unctio, seu inspiratio unumquemque docebit, qui libri sanam, qui perniciosam contineant doctrinam, juxta illud 1. Joan. 4. *Probate spiritus si ex Deo sint.* Et 1. Thessal. 5. *Omnia probate, quod bonum est tenete,* sive (ut Augustinus legit l. de nat. & grat. c. 39.) *omnia legite, quæ bona sunt tenete.*

Sed imperita est contentio: si enim com- 286 municatio cum hæreticis; tamquam perniciofa, justè prohibetur; juxta illud Tit. 3. *hæreticum hominem... devota.* 2. Joan. *nolite recipere eum in domum, &c. : ob eandem rationem justè prohibetur lectio librorum hæreticorum: utpote æquè vel magis perniciofa, quam conversatio dicta. Idque fundamentum habet in Apostolica doctrina, secundum quam libri noxii comburuntur. Actor 19. *Multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, conulerunt libros (ex Apostolica haud dubiè doctrina) & combusserunt coram omnibus.* Et ideò Concilium Nicenum I. libros Arii iussit comburi, & Constantinus poenam capitis statuit in eos, qui libros illos occultassent, ut videre est apud Socratem l. 1. c. 6.*

R 2

& Nicephorum l. 8. c. 18. Deque cremandis Nestorii libris extat Edictum Valentiani & Martiani Imperat. in Concilio Calcedonensi act. 3. sicut & lex Theodosii & Valentiani in Concilio V. Constantinop.

287 Non sic ergo Deus reliquit hominem in manu consilii sui, ut nihil illi prohibeat. Et in hoc Deum imitatur Ecclesia. Probatio verò spirituum (de qua 1. Joan. 4. & 1. Thes. 5.) non competit omnibus (neque enim Apostolus 1. Cor. 12. tribuit omnibus discretionem spirituum, sed aliquibus dumtaxat.) Probatio proinde illa facienda est ab iis, qui probare possunt (de quibus loquitur Augustinus) & principaliter à Romano Pontifice, cui Christus Dominus tradidit clavem scientiæ rerum fidei, sensuumque S. Scripturæ, & ab iis quibus id commiserit. Deinde probatio, de qua Apostolus, non habet locum in iis quæ ab Ecclesia reprobata sunt. Cum Ecclesiæ contradicens, secundum Evangelium, haberi debeat tamquam *ethnicus & publicanus*.

288 Egerrimè etiam ferunt hæretici, per Constitutionem Pii IV. non permitti omnibus lectionem Bibliorum in lingua vulgari, nisi de licentia Parochi, vel Confessarii. Id tamen Pius IV. prudentissimè statuit, non quòd S. Scriptura aliquid mali contineat, sed quòd in ea sint plurima *difficilia intellectu, qua indoli & instabilis depravant.... ad suam ipsorum perditionem*. 2. Petri 3. Unde D. Hieronymus epist. ad Paul. conqueritur de eo, quod apud nostrates hæreticos experimur, quòd utique *ea Scripturarum ars est, quam sibi passim vendicant: hanc garrulatus, hanc delirus senex, hanc Sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent, antequam discant*.

In Gallia tamen, & Belgio, juxta Marchantium tribun. Sacr. tom. 2. tract. 2. sect. 4. Illustrissimum D. Herinx Episcopum Ipresensem disput. 4. de Script. sac. q. 3. & Bertrandum Loth reisolur. Belg. tract. 13. a. 8. usus invaluit, ut Biblia vulgari idiomate à Laicis piis legi permittantur. Quod tamen Pastores, & Confessarii permittere non debent in versione corrupta, & non nisi iis, de quibus moraliter constat, quòd non abutentur.

CAPUT XXI.

Prohibita cum hæreticis communicatio, deque rebus fidei disputatio.

289 Omnis omninò cum hæreticis communicatio olim prohibita fuit. Sed Martinus V. in Concilio Constantiensi statuit, illos dumtaxat vitandos, qui publicè denuntiati sunt hæretici. Periculosa tamen cum ipsis familiaritas jure naturæ cavenda est. Quia sermo hæreticorum ut cancer serpit, & incautos imperceptibiliter inficit, maxi-

mè si soleant Catholicorum ritus irridere, doctrinam traducere, &c.

Nec licitum est hæreticos, aliosvè infideles ad Missæ sacrificium admittere, juxta cap. *Episcopus* de consecrat. dist. Quin imò ostiarii ordo ad hoc institutus est, ut ipsos à sacris nostris, præsertim à sacrificio Missæ excludant. Multis tamen in locis consuetudo ipsos admittit, etiam Romæ, ob fructum experienciæ probatum.

In sequentibus etiam casibus prohibita est cum Judæis communicatio. 1.º non licet cum ipsis, vel cum Saracenis habitare. 2.º nec Judæum aut Saracenum in medicum advocare. 3.º nec medicinam à Judæo recipere. 4.º nec agere obstetricem aut nutricem infantium Judæorum, in eorum domibus. 5.º nec ipsos ad convivium invitare, nec accedere ad convivium ipsorum. 6.º nec azyma cum ipsis edere. 7.º nec ingredi cum ipsis in balneum. 8.º nec Judæos hæredes, aut legatarios constituere. Omnia hæc in variis Canonibus habentur tit. de Judæis. Et innovata sunt ab Alexandro III. in Concilio Lateranensi.

Disputatio denique cum hæreticis ex dicto nemini licita est, nisi ex speciali licentia Sedis Apostolicæ, vel nisi fidei status eam exigeret, periculumque esset in mora. Sic anno 1644. declaravit S. Congregatio de propaganda fide.

Alexander quoque IV. cap. *quicumque* de hæreticis in 6.º statuit, ne cuiquam laicæ personæ liceat publicè, vel privatim, de fide Catholica disputare. Qui verò contrafecerit, excommunicationis laqueo innodetur. Enimverò testis est experientia, disputationes cum hæreticis, ut plurimum ad nihil valere, nisi ad subversionem audientium, vixque unquam affulgere spem, hæreticos disputatione convertendi. In locis tamen ubi est hæreticorum frequentia, sicut in Germania, & Belgio, inhibitionem Alexandri IV. contrario usu abrogatam censent Coninck, aliique plures apud Becanum p. 2. c. 15. q. 7. Saltem Laicis doctis disputatio cum ipsis (iisdem in locis) permotum exercitii, consuetudine licita est; imò subinde necessaria ad compescendum hæreticum fidei insultantem, &c.

Nec ipsi tamen, imò nec Clerici (quibus disputatio cum hæreticis, non ex dicto, per sacros Canones prohibita non est) consultò hæreticos aggredientur, nisi docti sint, & in controversiis versati; ne fidem cum scandalo pusillorum exponant hæreticorum derisioni.

CAPUT XXII.

Unumquemque in sua religione salvari posse, falsissimum est.

Stud utique (post Mahumettum in Alcorano) suadere conatus est Antonius de